רבי יהודה אומר [א]מטמא [א]א"ר מאיר ק"ו אם נבלת בהמה שמטמאה במגע ובמשא שחיטתה מטהרת טריפתה מטומאתה [ב]נבלת העוף שאינו מטמא במגע ובמשא אינו דין שתהא שחיטתו מטהרת טריפתו מטומאתו מה מצינו בשחיטתו שהיא מכשרתה לאכילה ומטהרת טריפתו מטומאתו אף מליקתו שהיא מכשרתו באכילה תטהר טריפתו מידי טומאתו רבי יוסי אומר דיה כנבלת בהמה שחיטתה מטהרתה ולא מליקתה: **גמ'** ור"מ לא דריש דיו והא דיו דאורייתא הוא [ג]דתניא מדין קל וחומר כיצד [1]ויאמר ה' אל משה ואביה ירק ירק בפניה [ב] וגו' ק"ו לשכינה ארבעה עשר יום אלא דיו לבא מן הדין להיות כנדון א"ר יוסי ברבי אבין ר"מ קרא אשכח וקדרש [2]זאת תורת הבהמה והעוף [ד]וכי באיזו תורה שוותה בהמה לעוף ועוף לבהמה בהמה מטמאה במגע ובמשא עוף אינו מטמא במגע ובמשא עוף מטמא בגדים אבית הבליעה בהמה אינה מטמאה בגדים אבית הבליעה אלא לומר לך מה בהמה דבר שמכשירה לאכילה מטהר טריפתה מטומאתה אף עוף [ה]דבר שמכשיר באכילה מטהר טריפתו מטומאתו ור' יהודה מ"ט [ג] [ו]קרא אשכח וקדרש [3]נבלה טריפה [ז]אמר רבי יהודה טריפה למה נאמרה אם טריפה חיה הרי נבילה אמורה אם טריפה אינה חיה הרי היא בכלל נבילה אלא להביא טריפה ששחטה שמטמאה אמר ליה רב שיזבי [ד] אלא מעתה דכתיב [4]וחלב נבלה וחלב טרפה התם נמי נימא [ה] אם טריפה חיה הרי נבילה אמורה אם טריפה אינה חיה הרי היא בכלל נבילה אלא [ו] להביא טריפה ששחטה שחלבה טהור מכלל דהיא מטמאה [ח]והאמר רב יהודה אמר רב ואמרי לה במתניתא תנא [5]וכי ימות מן הבהמה מקצת בהמה מטמאה מקצת בהמה אינה מטמאה ואיזו זו [ב]זו טריפה ששחטה אלא [ז] טריפה מיבעי ליה למעוטי טמאה מי שיש במינה טריפה יצתה זו שאין במינה טריפה הכא נמי למעוטי עוף טמא שאין במינו טריפה עוף טמא לר' יהודה מנבילה נפקא ליה דתניא [ט]רבי יהודה אומר יכול תהא נבלת עוף טמא מטמאה בגדים אבית הבליעה [ג]ת"ל [6]נבלה וטרפה לא יאכל מי שאיסורו משום בל תאכל נבילה יצא זה שאין איסורו משום בל תאכל נבילה אלא משום בל תאכל טמא

רבי יהודה אומר מטמא. דלא מהניא מליקה לטריפה וה"ה נמי דבשחיטת חולין טריפה פליג ר' יהודה וכן שנינו במסכת טהרות בפ' י"ג דברים לרבי יהודה אחת מלוקות ואחת שחוטות ולר"מ שתיהן מטהרות ולרבי יוסי שחיטה מטהרת טריפה אבל לא מליקה: **ומה בהמה בנבלתה** [ח] **מטמאה במגע ובמשא שחיטתה מטהרת טריפתה מטומאתה.** כדילפינן בגמרא מוכי ימות מן הבהמה: **עוף שאינו מטמא במגע ובמשא.** אלא באכילה ובבית הבליעה כדכתיב (ויקרא כב) לא יאכל לטמאה בה אין לך אלא האמור בה: **אינו דין כו'.** וכיון דקיי"ל בשחיטה מק"ו ילפינן מליקה דקדשים מינה בבנין אב מה מלינו בשחיטה בחולין שמכשרתה באכילה כשאינה טריפה ומטהרת טריפה מטומאתה [ט]: **אף מליקה.** בקדשים המכשרתה באכילה כשאינה טריפה תטהר: **דיה כנבלת בהמה.** דהואיל ולא יליף עוף אלא מבהמה לטהר טריפה מטומאתה דיו לבא מן הדין להיות כנדון: **גמ' מדין ק"ו כיצד.** מנין שהתורה ניתנה לידרש ק"ו: **הלא תכלם.** לשון תימה הוא ולשון ק"ו: **אלא דיו לבא מן הדין להיות כנדון.** הכתוב לימדך שאינך רשאי להטיל על הבא מן הדין יותר מן הנדון דכתיב תסגר שבעת ימים: **עוף אינו מטמא במגע ובמשא.** דכתיב לא יאכל לטמאה בה אין לך אלא האמור בה: **בהמה אינה מטמאה בבית הבליעה.** אם תחב לו חבירו כזית בשר נבלה דתניא במסכת נדה (דף מג:) יכול יהא נבלת בהמה (טמאה) מטמאה בבית הבליעה תלמוד לומר לא יאכל לטמאה בה מי שאין לה טומאה אלא אכילתו יצתה זו שיש לה טומאה קודם שיאכלנו: **דבר שמכשיר.** ואפילו מליקת קדשים דאי לשחיטה בק"ו אתיא לן: **טריפה למה נאמרה.** אלא [י] ללמדנו בא שמשעת טריפה חלה עליה טומאה אם אכל ממנה מיד או ששחטה ואכל ממנה דאי בטריפה שמתה לאחר שנטרפה קאמר למה נאמרה: **אם טריפה חיה.** פלוגתא היא באלו טריפות (חולין דף מב.) איכא למ"ד טריפה חיה ואיכא למ"ד אינה חיה. אם טריפה חיה ועד שמתה היתה בחזקת חיה: **הרי נבילה אמורה.** בפסוק כיון [יא] שמתה מתנבלת במיתתה ואם טרפה אינה חשובה חיה הרי היא משעה שנטרפה בכלל נבילה: **אלא להביא טריפה ששחטה.** לאשמעינן טריפה (אינו) [יב] חיה ואינו בכלל נבילה ולפיכך הוצרך לומר שטריפתה מביא עליה טומאה זו [יג] מיד אם תלש ואכל ממנה בשר אפי' אינו אבר [יד] של בשר גידין ועצמות וכיון דאם טריפה מביא לה טומאה מחיים אין שחיטה מועלת בה שאין שחיטה מתרת משום טריפה אלא משום נבילה: **חלב נבילה וחלב טריפה יעשה לכל מלאכה.** בא הכתוב להשמיענו על חלב נבילה שאינה מטמאה והכי אמרינן בפסחים פ' כל שעה (דף כג.): **טריפה למה נאמרה.** אם בטריפה שמתה מדבר אם טריפה חשובה חיה הרי נבילה אמורה וזו במיתתה נתנבלה ואם טריפה אינה חיה הרי היא בכלל נבילה מטורפת [טו] אלא להביא טריפה ששחטה שחלבה טהור אבל הבשר טמא בתמיה: **אלא האי טריפה כו'.** מסקנא דקושיא היא כלומר אלא ע"כ האי טריפה לא תדרשיה להכי דמיבעי ליה למעוטי טמאה דאין חלבה טהור וה"נ טריפה דכתיב גבי טומאת בית הבליעה למעוטי עוף טמא דריש ליה ולא [טז] טריפה ששחטה: האי

רבי יהודה אומר מטמא בבית הבליעה. תימה אפילו נבילה גמורה [יז] לא תטמא לרבי יהודה דלא חייל אאיסור קדשים כדדריש רבי יהודה בגמרא דנבלת עוף טמא אינה מטמאה בגדים אבית הבליעה משום דכתיב נבלה וטרפה לא יאכל לטמאה בה מי שאיסורו משום בל תאכל נבילה יצא זה שאין איסורו משום בל תאכל נבילה אלא משום בל תאכל טמא ובפ' גיד הנשה (חולין דף ק:) דייקינן מינה לר' יהודה דאין איסור חל על איסור גבי רבי יהודה אומר אף בטמאה וי"ל דדוקא עוף טמא שאין במינו משום בל תאכל נבלה קממעט [יח] וכן צריך לפרש בגמרא גבי חלב נבלה דלא איצטריך טריפה [יט] לאשמועינן דחלב טריפה טהור ולא דרשינן מי שאיסורו משום בל תאכל נבילה יצא טריפה כי היכי דדרשינן גבי טמאה מי שאיסורו משום בל תאכל נבילה יצא בהמה טמאה:

קל וחומר לשכינה ארבעה עשר יום. אומר ר"ת דנקט ארבעה עשר יום משום דאמרינן בפ' המפלת (נדה דף לא.) דשלשה שותפין באדם שהקב"ה נותן בו [י] עשרה דברים כנגד אביו ואמו והשתא אמרי' דיו כאביו דמיניה ילפינן וה"ר [כ] חיים מפרש דמן הדין הוה ליה למימר ק"ו לשכינה לעולם דחמורה כל כך אלא נקט י"ד כנגד שתי הסגרות דלא מלינו יותר משני הסגרות וכלשון הזה איתא בפרקי דר' אליעזר ק"ו לשכינה שתי הסגרות וקשה דבי"ג יום סגי דיום שביעי עולה לו לכאן ולכאן כדתנן במסכת נגעים (פ"ג מ"ה) אין בשתי הסגרות פחות מי"ג יום וי"ל דלישנא דקרא נקט ארבעה עשר משום דכתיב שבעת ימים בכל הסגר:

וכי באיזו תורה שוותה בהמה לעוף ועוף לבהמה. וא"ת והא איצטריך לכדדרשינן בחולין בריש פ"ב (דף כז:) מה בהמה בשחיטה אף עוף בשחיטה ור"א דריש מה [כ] בהמה מן הצואר אף עוף מן הצואר וי"ל [כא] דכל מילי דרשינן דהיקשא הוא ואין היקש למחצה [ל]: **אי טריפה חיה.** א"כ אינה מטמאה עד לאחר מיתה ואז היא בכלל נבילה ואי טריפה אינה חיה הרי היא בכלל נבילה לא מלינו לפרש לאחר מיתה דמשמע שבא לחדש טומאה טפי אם אינה חיה מאם חיה מהדר ואמר (התס) [כב] ואם טריפה אינה חיה הרי היא בכלל נבילה לכך פי' בקונטרס משנטרפה ירדה לה טומאה ומהיכן תלך ממנה ותימה הוא לומר כן דלא מלינו בעלי חיים מטמאין ומילתא דפשיטא בכולי הש"ס דאין טריפה מטמאה מחיים דבסוף פ"ק דחולין (ד' כ:) אמר זעירי נשברה מפרקת ורוב בשר עמה נבלה אבל בלא בשר [כג] לא אע"ג דמלק סימן אחד ומפרקת כדמשמע התם דפריך וכי [כד] מעתה עומד ומבדיל ור"מ נמי אשכחן פרק אלו טריפות (חולין דף נז:) דאמר טריפה אינה חיה דקאמר סימן לטריפה שלשים יום וקאמר לעיל דמליקתה מטהרת טריפתה מטומאתה ואי טמאה מחיים מעת טריפות היאך תלך הטומאה ממנה ע"י המליקה והרב רבי חיים מפרש דה"ק אי טריפה אינה חיה ומיירי בתלש ממנה בשר חי ואכלו הרי היא בכלל נבילה [מ] דבשר הפורש ממנה כפורש מן המתה ומטמא אע"ג שהבהמה עצמה אינה מטמאה לפי שהיא בחייה עתה ויש [כה] לפרש אי טריפה חיה כלומר דמיירי בטריפה שעדיין חיה ותלש ממנה כזית בשר [כו] ואכלו הרי נבילה דוקא אמורה ולא איירי כלל בפלוגתא דטריפה חיה ואי טריפה אינה חיה כלומר דמיירי בטריפה שאינה חיה שמתה שנתנבלה הרי היא בכלל נבילה ובת"כ [ז] גרס אי טריפה אינה מתה [כז] והלשון מגומגם קצת [כח] דהוה ליה למימר אי בטריפה חיה בב' ועוד הוה [כט] למימר הרי היא נבילה:

עין משפט נר מצוה

כד א מיי' פ"ז מהל' פסה"מ הלכה ג:
כה ב מיי' פ"ב מהל' אבות הטומאה הלכה ו:
כו ג מיי' פ"ג שם הלכה יד:

תורה אור השלם

1. וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה וְאָבִיהָ יָרֹק יָרַק בְּפָנֶיהָ הֲלֹא תִכָּלֵם שִׁבְעַת יָמִים תִּסָּגֵר שִׁבְעַת יָמִים מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וְאַחַר תֵּאָסֵף: במדבר יב, יד
2. זֹאת תּוֹרַת הַבְּהֵמָה וְהָעוֹף וְכֹל נֶפֶשׁ הַחַיָּה הָרֹמֶשֶׂת בַּמָּיִם וּלְכָל נֶפֶשׁ הַשֹּׁרֶצֶת עַל הָאָרֶץ: ויקרא יא, מו
3. וְכָל נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל נְבֵלָה וּטְרֵפָה בָּאֶזְרָח וּבַגֵּר וְכִבֶּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד הָעֶרֶב וְטָהֵר: ויקרא יז, טו
4. וְחֵלֶב נְבֵלָה וְחֵלֶב טְרֵפָה יֵעָשֶׂה לְכָל מְלָאכָה וְאָכֹל לֹא תֹאכְלֻהוּ: ויקרא ז, כד
נְבֵלָה וּטְרֵפָה לֹא יֹאכַל לְטָמְאָה בָהּ אֲנִי יְהוָה: ויקרא כב, ח
5. וְכִי יָמוּת מִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר הִיא לָכֶם לְאָכְלָה הַנֹּגֵעַ בְּנִבְלָתָהּ יִטְמָא עַד הָעָרֶב: ויקרא יא, לט
6. נְבֵלָה וּטְרֵפָה לֹא יֹאכַל לְטָמְאָה בָהּ אֲנִי יְהוָה: ויקרא כב, ח

מוסף רש"י

שחיטתה מטהרת טריפתה מטומאתה. כדאמרי' בהעור והרוטב וכי ימות מן הבהמה וגו', מקצת בהמה מטמאה ומקצת בהמה אינה מטמאה, ואיזו זו טריפה ששחטה: **נבלת העוף שאינו מטמא במגע ובמשא.** מבחוץ, דכתיב לטמאה בה, אין לך אלא האמור בה, אכילה ולא מגע ומשא: **אינו דין כו'.** והשתא דקי"ל שחיטה דמטהרת בחולין מק"ו, הדרא ומיגמרא אמליקה דקדשים בבנין אב, מה מצינו בשחיטה שמכשרת. לאכול בחולין כו' (לעיל נ:) **דתניא.** גבי י"ג מדות בת"כ (ב"ק כה.) **מדין ק"ו כיצד.** באיזה ענין אנו דורשין דבר מדבר ע"י ק"ו: **דיו לבא מן הדין כו'.** כלומר לא להחמיר בחמור מבקל הואיל ובא ללמוד מן הקל, אלא דיו ללמד שיהא כמלמד, כלומר דיו לבא מן הדין כו', לפיכך תסגר שבעת ימים כו' (רשב"ם ב"ב קיא.) **זאת תורת הבהמה והעוף.** לעיל מיניה איירי בטומאת נבילות: **עוף אינו מטמא במגע ובמשא.** דכתיב לטמאה בה אין לך אלא מה שאמור בה, לא יאכל לטמאה בה (חולין כז:) **וחלב נבילה וחלב טריפה.** לא בא אלא לטהרו מכלל טומאת הבשר ולומר שאין חלב בכלל נבילה וכו' (פסחים כב.): **מקצת בהמה מטמאה.** כגון אבר ממנה מדכתיב וכי ימות דמשמע כעין מיתה שאינה עושה חליפין והיינו אבר. סיפיה דקרא הנוגע בנבלתה יטמא: **מקצת בהמה אינה מטמאה.** ואע"פ שהיא כמתה כגון טרפה ששחטה (שם קכח:): **לא יאכל לטמאה בה.** מפני שהיא מטמאה באכילה זו, ובנבלת עוף מיתוקם בתו"כ ובמסכת נדה, והכא ה"ק יכול אף נבלת עוף טמא במשמע, ת"ל נבלה וטרפה לא יאכל לטמאה, מי שאיסורו משום בל תאכל נבלה אני אומר לך שמטמא בה, יצא זה שאינו אסור משום נבלה אלא משום עוף טמא (שם ק:):

נוסחאות רש"י כת"י

מלק ומצאה טריפה. ר' יהודה אומר מטמא. בבית הבליעה דלא מהניא מליקה לטריפה וה"ה נמי לשחיטת עוף חולין טריפה פליג ר"י וכן מצאתי במס' טהרות בפרק י"ג דברים אחת מלוקה ואחת שחוטה ולר' מאיר כולן טהורות ולר' יהודה כולן טמאות ולר' יוסי טריפה שחוטה טהורה מלוקה טריפה בקדשים טמאה: **אינו דין שתהא שחיטתו כו'.** וכיון דקיימא לן שחיטה מטהרת טריפה בחולין ילפינן מליקת קדשים מינה בבנין אב מה מלינו בשחיטה כו' אף עוף דבר המכשירו באכילה כגון שחיטה בחולין ומליקה בקדשים: ה"ג **נבילה וטריפה א"ר יהודה טריפה למה נאמרה.** ול"ג לא יאכל לטמאה בה דלאו אהאי קרא קאי אלא אוהנפש אשר תאכל נבילה וטריפה קאי בת"כ ובנבלת עוף טהור משתעי קרא: **טריפה למה נאמרה.** אם לא ללמד בא שמשעת טרפותה יורד לה טומאת בית הבליעה ל] ואין שחיטה מטהרתה: **אם טריפה חיה.** חשובה כחיה לא] וזו אינה מטמאה אלא לאחר שמתה א"כ נבילה היא והרי כבר נבילה אמורה בפסוק וזו נבילה היא שהרי כבר מתה: **ואם טריפה אינה חיה הרי היא בכלל נבילה.** משנטרפה ומאז ירדה לה טומאה ומהיכן תלך ממנה: **אלא להביא טריפה שנשחטה.** שאפילו נאמר טריפה חיה לימדך הכתוב שירדה לה טומאה משנטרפה ושוב אין שחיטתה מטהרת שהשחיטה אינה מקוה טהרה להעלות ממנה טומאה שירדה לה כבר: **חלב נבילה וחלב טריפה יעשה לכל מלאכה.** בא הכתוב לאשמועי' דחלב נבילה אינו מטמא כנבילה דכ' יעשה לכל מלאכה אף לשל קודש וה"נ אמרי' בפסחים בפ' כל שעה (דף כג.): **טריפה למה נאמרה.** אי בטריפה שמתה מיירי אי אמרינן דטריפה חיה לב] וזו הומתה הרי כבר נבילה אמורה וזו נבילה היא לג]: **ואם טריפה אינה חיה.** הרי היא בכלל נבילה (על כל פנים) [ע"כ] בטריפה שנשחטה מיירי וקמ"ל דחלבה טהור: **מכלל דהיא טמאה.** בתמיה והאמר רב יהודה כו': **אלא האי טריפה מבעי ליה.** כלומר לד] האי וחלב טריפה מבע"ל למעוטי בהמה טמאה שאין חלבה טהור אלא טמא כמו הבשר שלה דדרשי' וחלב טריפה מי שיש במינה טריפה יצאת בהמה טמאה שאין במינה טריפה: **הכא נמי.** האי והנפש אשר תאכל נבילה וטריפה מבעי ליה למעוטי עוף טמא נבלה וטריפה מי שיש במינו טריפה דהיינו עוף טהור נבילה שלו מטמא בגדים בבית הבליעה יצא עוף טמא שאין במינו טריפה ומנ"ל לר"י להביא טריפה ששחטה שתטמא: **מנבילה נפקא ליה.** דלא תטמא מדאיצטריך קרא למכתב לטמאה בה אלא אזהרת נבילה דלא יאכל דהאי לטמאה בה קרא יתירא הוא דהא כתיב קרא אחרינא והנפש אשר תאכל נבילה וטריפה וכבס בגדיו:

מסורת הש"ס

א) ת"כ אחרי פי"ב ה"ט, ב) טהרות פ"א מ"א, ג) ב"ק כה. ב"ב קיא., ד) [חולין כז:], ה) עי' חולין קב., ו) ע' לעיל סב. וש"נ, ז) ת"כ שם ה"ח, ירוש' נזיר פ"ו ה"א, ח) חולין עד. פה: קכח: ת"כ שמיני פי"י ה"א, ט) חולין ק: [נדה מב: ע"ש], י) [ע"ש דלא קחשיב אלא תשעה והאב חמישה והאם ארבעה וע' תו' ב"ב קיא. ד"ה ק"ו], כ) [עמ"ש תו' ב"ב בשם ר' חיים ולע"ק], ל) נדרים ז. כריתות כב:, מ) עי' חולין קכח:

גליון הש"ס

[עין משפט כד מיי' פ"ז מהל' פסה"מ ה"ג. נרפס בטעות דהרמב"ם פסק כר' יוסי כמבואר פ"ג מהל' אבות הטומאה וכמ"ש בכ"מ שם]:

שינויי נוסחאות

א] מטמא בבית הבליעה כצ"ל (*הגרי"ב). וכ"ה ברש"י כי"פ: ב] בנ"ק מקיים הלא תיכלם שבעת ימים. וכ"ג המפרש: ג] מ"ט אמר רבה ר' יהודה קרא אשכח ודרש והנפש אשר תאכל נבילה וטריפה (*שמכ"י): ד] שיזבי לרבה אלא (ש"מ). נ"א לרבא (כי"מ וצ'): ה] נימא טריפה למה נאמרה אם טריפה כצ"ל (*ש"מ): ו] נ"א הכי נמי להביא (כי"צ): ז] אלא האי טריפה כצ"ל (*ש"מ). נ"א אמר ליה ההוא טריפה (כי"צ): ח] צ"ל שנבלתה (ש"מ): ט] מטומאתה אף כו' הד"א (באה"מ): י] נ"א אם לא ללמדנו (שמכ"י, באה"מ). יא] צ"ל וכיון שמתה נתנבלה במיתתה (ש"מ): יב] המוקף הוא מגה"ז שהוסיף תיבה זו עפ"י התוס'. ועי' צ"ק ופ"מ וטה"ק: יג] תיבת זו נמחקת (ש"מ): יד] אבר עם הגידין ועצמות כצ"ל (צ"ק ועש"ב): טו] צ"ל משנטרפה (ש"מ). והס"ד ומה"ד אלא להביא (ד"ו): טז] ולא להביא טריפה כצ"ל (דברי נחמיה): יז] גמורה של קדשים לא תטמא לר"י דלא חייל איסור נבילה וטומאה אאיסור קדשים כצ"ל (ש"מ): יח] קממעט וכל קדשים יש במינו משום בל תאכל נבילה וכן צריך כו' כצ"ל (ש"מ): יט] נדצ"ל אלא לאשמועינן (באה"מ): כ] מה עוף מן הצואר אף בהמה מן הצואר כצ"ל (בה"ז. וכ"ה בחולין): כא] וי"ל דטומאה כתיב בהאי קרא ולענין טומאה במאי שוות. ועי"ל דכל מילי כו' כצ"ל (ש"מ): כב] צ"ל סתם (באה"מ): כג] צ"ל רוב בשר (צ"ק): כד] וכי מתה עומד ומולק כצ"ל (צ"ק): כה] ועוד יש לפרש כצ"ל (ש"מ): כו] בש"מ גריס חלב. ול"נ: כז] עי' יפה עיניים בגיר' הת"כ: כח] קאי אים לפרש דלעיל (באה"מ): כט] צ"ל הו"ל למימר (ש"מ): ל] נ"א הבליעה וכשהמיתה קא משתעי למה נאמר הס"ד (כי"פ): לא] תיבות חשובה כחיה בכת"י נוספו בין השיטין: לב] נ"א אם טריפה ראויה לחיות וזו הומתה (כי"פ): לג] נ"א היא שהומתה (כי"פ): לד] נ"א מסקנא דקושיא היא כלומר אלא על כרחך האי (כי"פ): לה] בחולין נז ע"ב הוא פלוגתא דתנאי:

שיטה מקובצת

רבי יוסי אומר כו'. והשתא איכא ג' מחלוקות בדבר דלר"מ בין שחיטה בין מליקה מטהרת, ולר' יהודה בין שחיטה בין מליקה אינה מטהרת דכי היכי דלא מהניא מליקה לטריפה ה"נ לשחיטת עוף חולין טריפה נמי פליג ר' יהודה דאל"כ היינו ר' יוסי ולר' יוסי שחיטה מטהרת ולא מליקה: **אם טריפה** חיה כו'. פ"ה דחוק מאד שהרי מחיים לא מלינו שירד לה טומאת נבילות. וע"ק וכי ר' יהודה מסופק במחלוקת האמוראים [לה] דפליגי אי טריפה חיה אי לא. לכך נראה דה"פ אי טריפה חיה כלומר דמיירי קרא בעודה חיה שתלש ממנה בשר ואכל דמטמא בבית הבליעה, הרי נבילה אמורה פירוש ושום טומאה לא שייכא מחיים, ואי טריפה אינה חיה כלומר דאיירי קרא שמתה (ו)לאחר טריפותה, הרי הוא בכלל נבילה:

האי נמי תיפוק לי [1]מוחלב נבלה מי שאיסורו משום בל תאכל חלב נבלה יצאתה זו שאין איסורה משום בל תאכל [חלב נבלה] אלא משום טמא אלא האי טריפה מיבעי[א] לאיתויי חיה סלקא דעתך אמינא מי שחלבה אסור ובשרה מותר יצאת זו שחלבה ובשרה מותר קמ"ל א"ל [ב] מאי שנא טמאה דאין חלבה חלוק מבשרה חיה נמי אין חלבה חלוק מבשרה ועוד הכתיב [1]ואכל לא תאכלוהו אלא אמר אביי טריפה לגופיה איצטריך שלא תאמר הואיל וטמאה אסורה מחיים וטריפה אסורה מחיים מה טמאה חלבה טמא אף טריפה חלבה טמא אי הכי האי נמי מיבעי (א) שלא תאמר הואיל ועוף טמא אסור[ג] באכילה וטריפה אסורה באכילה מה עוף טמא אינו מטמא אף טריפה אינה מטמאה ועוד מי איכא למילף טרפה מטמאה טמאה לא היתה לה שעת הכושר טריפה היתה לה שעת הכושר וכי תימא טריפה מבטן מאי איכא למימר במינה מיהא איכא אלא אמר רבא [א]התורה אמרה [א]יבא איסור נבילה ויחול על איסור חלב יבא איסור טריפה ויחול על איסור חלב וצריכי דאי אשמעינן נבילה משום דמטמיא אבל טריפה אימא לא ואי אשמעינן טריפה משום (ב) דאיסורה מחיים אבל נבילה אימא לא צריכא ור"מ האי טריפה מאי עביד ליה מיבעי ליה למעוטי שחיטה שהיא לפנים ורבי יהודה [3]טריפה אחרינא כתיב ורבי מאיר חד למעוטי שחיטה שהיא לפנים וחד למעוטי עוף טמא ורבי יהודה מנבלה [ד] נפקא ליה ורבי מאיר האי נבלה מאי עביד לה לשיעור[ה] אכילה בכזית ותיפוק לי מקרא קמא מדאפקיה רחמנא בלשון אכילה חד [ו]לשיעור אכילה בכזית וחד לשיעור אכילה בכדי אכילת פרס ס"ד אמינא הואיל וחידוש הוא יותר מכדי אכילת פרס נמי ליטמא קמ"ל [ג]ת"ר [1]וחלב נבלה וחלב טרפה [ב]בחלב בהמה טהורה הכתוב מדבר אתה אומר בחלב בהמה טהורה הכתוב מדבר או אינו אלא בחלב בהמה טמאה אמרת טיהר מכלל שחוטה וטיהר מכלל חלב מה כשטיהר מכלל שחוטה בטהורה ולא בטמאה אף כשטיהר מכלל חלב בטהורה ולא בטמאה או כלך לדרך זו טיהר מכלל נבילה וטיהר מכלל חלב מה כשטיהר מכלל נבילה בטמאה ולא בטהורה אף כשטיהר מכלל חלב בטמאה ולא בטהורה אמרת

רש"י

האי נמי תיפוק ליה כו'. חלב טמאה תיפוק ליה נמי דמטמאה דמהיכא תיתי לטהרה מהאי קרא דיעשה לכל מלאכה האי לאו בטומאה כתיב דהא כתיב [ואכל] לא תאכלוהו לחלב: **מי שאיסורו משום אכילת חלב** [ו]. ובשרה מותר טיהרתי לך יצאת זו שכולה אסורה משום בל תאכל טמא ואכתי אימא טריפה למה נאמרה כו': **אלא האי טריפה מיבעי לאיתויי חיה דס"ד מי שחלבה אסור כו' קמ"ל** ה"ג. ושינויא הוא לאיתויי חיה טהורה שמתה שחלבה טהור דס"ד ואכל לא תאכלוהו כתיב בהאי קרא מי שחלבו אסור ובשרו מותר טיהרתי לך חלבה מכלל נבילה אבל חיה שחלבה מותר כבשרה לענין נבילה נמי יטמא כבשרה קמ"ל טריפה כל שיש במינו טריפה ואפילו חיה: ופרכינן **מ"ש טמאה.** דלא נפקא לן לטהר חלבה מהאי קרא דאין חלבה חלוק מבשרה ולא קרינא [ז] ואכל לא תאכלוהו לחלב לחודיה שהרי הכל איסור: **חיה נמי אין חלבה חלוק מבשרה.** לאיסורו ולא קרינא ביה ואכל לא תאכלוהו: **ועוד.** ממשמעותא דקרא נמי תיקשה לן דלא בחלב חיה קאי דהא כתיב ואכל לא תאכלוהו ולקמן [ע"ב] ילפינן מינה בברייתא בשמעתין בחלב [ח] חיה נבילה לא טיהר מכלל טומאה: **טריפה לגופיה איצטריך.** לטהר חלב טריפה שמתה ולעולם טריפה חיה ודקאמרת הרי נבילה אמורה איצטריך סד"א הואיל וטמאה אסורה מחיים וטריפה מחיים אסורה כו': **אי הכי.** טריפה דכתיב גבי עוף נמי איצטריך לגופיה ולומר עוף [ט] שמתה מטמא בבית הבליעה שלא תאמר כו': **ועוד.** גבי בהמה: **מי איכא למילף טריפה מטמאה.** דניבעי קרא לטהר: ה"ג **אלא אמר רבא (כו') התורה אמרה.** בא הכתוב לומר לך יבא איסור כו' ומשום אכל לא תאכלוהו דסיפיה דקרא פירש בו נבילה וטריפה לחייב את האוכלו משום חלב ומשום נבילה ומשום טריפה שלא תאמר אין איסור נבילה וטריפה חלין על איסור חלב שקדם לכולם: **משום דמטמיא.** הילכך חמירא לחול על איסור חלב: **ורבי מאיר.** דאמר [ד] עוף שחיטתו מטהרת טריפתו: **האי טריפה.** דגבי עוף מאי עביד ליה: **למעוטי שחיטה שהיא לפנים.** וכדאמרן לעיל (דף סט.) מה טריפה שווה בפנים כבחוץ יצא השוחט עוף חולין בפנים כו': **טריפה אחרינא כתיב.** גבי נבילת עוף טהור וכל נפש אשר תאכל נבילה וטריפה באזרח ובגר וכבס בגדיו [י] (ויקרא יז) וחד לא יאכל נבילה וטריפה לטמאה בה (שם כב): **וחד למעוטי עוף טמא.** דדרשינן [סט:] מי שיש במינו טריפה: **ורבי יהודה.** עוף טמא מקרא יתירא דנבילה לא יאכל נפקא ליה דלא איצטריך אלא לדרוש ולומר מי שאזהרתו משום בל תאכל נבילה יצא [יא] זה שאין איסורו משום בל תאכל נבילה אלא משום בל תאכל טמא: **ורבי מאיר האי.** קרא יתירא דנבילה לא יאכל מיבעיא ליה ללמד טומאתו [יב] שאינו מטמא אלא [יג] כשיעור איסור אכילתו דהיינו כזית: **מקרא קמא.** והנפש [יד] אשר תאכל: **בכדי אכילת פרס.** שאם שהה באכילת כזית יותר מכדי אכילת פרס הרי היא כשאר אכילות שאין מצטרפין לעונשין ואף זו אין מצטרפת ליטמא בבית הבליעה: **דחידוש הוא.** שלא מצינו בתורה טומאה כזו שאין לו טומאה מבחוץ ובבית [טו] הבליעה באה לו טומאה (ג): **הכתוב מדבר.** לטהרו מלטמא משום נבילות: **טיהר מכלל שחוטה.** טיהר מלטמא מטעם שחיטה שהשחיטה מטהרתה: **וטיהר מכלל חלב.** מטעם חלב טיהר את הנבילה מלטמא שכתב כאן שחלב נבילה טהור: **מה כשטיהר.** בשר שחוטה מלטמא טהורה טיהר ולא טמאה דטמאה אין שחיטתה מטהרתה דילפינן לה בת"כ (ה) מקרא יתירא ולאלה תטמאו כל הנוגע בהם במותם [ויקרא יא] והאי בהם יתירא הוא לומר אע"פ שהן שחוטין ומה אני מקיים במותם ולא בחייהם ובבהמה טמאה כתיב דסמיך ליה כל הבהמה אשר היא מפרסת פרסה (ד) וגו': **אף כשטיהר משום חלב.** מלטמא בטהורה טיהר ולא בטמאה: ה"ג בתורת כהנים (ג) **אמרת כלך** [טז] לדרך זו טיהר מכלל נבילה וטיהר מכלל חלב מה כשטיהר מכלל נבילה בטמאה ולא בטהורה אף כשטיהר כו'. טיהר בשר נבילה מלטמא ולקמן מפרש לה בנבלת עוף טמא וטיהר מכלל חלב כדאמרן: **בטמאה ולא בטהורה.** עוף טמא טיהר מלטמא בבית הבליעה ולא עוף טהור: ה"ג

תוספות

אלא לאתויי חיה [יז]. כך גרס הקונטרס וקשה דמאי קפריך מ"ש טמאה כו' אדרבה משום דדמי לטמאה איצטריך קרא לאתויי ומאי פריך נמי ואכל [יח] לא תאכלוהו אדרבה משום הכי איצטריך קרא טריפה דמשמע כל שיש במינו טריפה חלבה טהור ואפי' חיה ור"ת גרס אלא למעוטי חיה מאי טעמא מי שחלבה אסור וכו' ול"ג סד"א ופריך אמאי איצטריך קרא לומר דחלב חיה טמא מאי שנא טמאה כו' [יט] ומיהו קשה דטריפה לא משמע למעוטי אלא לרבויי כל שיש במינה טריפה: **מה טמאה חלבה טמא.** וכי [כ] תימא מה לטמאה שכן אין שחיטתה מטהרתה תאמר לטריפה חיה תוכיח: **יבא איסור נבילה ויחול על איסור חלב.** תימה ° למאן דאית ליה איסור מוסיף למה ליה קראי וכי תימא מהכא יליף בעלמא אבל הכא לאיסור חלב קל הוא דהותר מכללו ולכך אתי איסור נבילה וחייל עליה: **ואי אשמעינן טריפה משום דאיסורא מחיים כו'.** תימה דבפ"ב דחולין (דף לז:) עביד ק"ו איפכא ומה מחיים אתי איסור טריפה וחייל אאיסור חלב נבילה דלאחר מיתה מבעיא וכן פירשתי: **וחד למעוטי עוף טמא.** הא דלא נפקא ליה לרבי מאיר מהיכא דנפקא ליה לרבי יהודה משום ° דר' מאיר לטעמיה [ו] דלית ליה איסור חל על איסור: **ורבי מאיר האי נבילה מאי עביד ליה.** וא"ת על כרחיך צריך לכתוב נבילה דאי הוה כתיב טריפה לא יאכל לטמאה בה ולא כתב נבילה אם כן הוה אמינא דטריפה בלא נבילה מטמאה [כא] וי"ל כיון דכתיב [כב] (ויקרא יז) (והנפש) [וכל נפש] אשר תאכל נבילה וטריפה מה התם נבילה עמה אף כאן נבילה עמה: **לשיעור אכילה בכזית.** איפשר דרבי יהודה נמי אית ליה ואע"ג [כג] דלא מיותר: **יצתה חיה שחלבה ובשרה מותר.** הא דדחיק בפרק בהמה המקשה (חולין דף ע:) לאשכוחי דנבלת חיה טהורה מטמאה ולא [כד] מצי למידרש מהכא דהא חלבה טמא דאי לאו דאשכחן במקום אחר דנבלת חיה מטמאה לא הוה דרשי' הכי:

מסורת הש"ס

א) חולין לז. [קג.], ב) ת"כ פי"ב ה"ב, ג) שם צו פרש' י ה"ה, ד) לעיל סט:, ה) שמיני פרש' ה פ"ז ה"ה, ו) [יבמות לד.]

עין משפט נר מצוה

א מיי' פ"ז מהל' מאכלות אסורות הלכה ג:
כז ב מיי' פ"א מהל' אבות הטומאות הלכה ה:

תורה אור השלם

1. וְחֵלֶב נְבֵלָה וְחֵלֶב טְרֵפָה יֵעָשֶׂה לְכָל מְלָאכָה וְאָכֹל לֹא תֹאכְלֻהוּ: ויקרא ז, כד
2. נְבֵלָה וּטְרֵפָה לֹא יֹאכַל לְטָמְאָה בָהּ אֲנִי יְהוָה: ויקרא כב, ח
3. וְכָל נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל נְבֵלָה וּטְרֵפָה בָּאֶזְרָח וּבַגֵּר וְכִבֶּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד הָעֶרֶב וְטָהֵר: ויקרא יז, טו
נְבֵלָה וּטְרֵפָה לֹא יֹאכַל לְטָמְאָה בָהּ אֲנִי יְהוָה: ויקרא כב, ח

מוסף רש"י

התורה אמרה יבוא איסור נבילה ויחול על איסור חלב כו'. האי ואכל לא תאכלוהו לא צריך דהא כתיב כל חלב וכל דם לא תאכלו ומשום דנתנבלה או נטרפה מי אזיל ליה איסור חלב ולמאי אצטריך אלא התורה אמרה דחייב משום שני לאוין משום לאו דחלב ומשום לאו דטריפה דלא תימא אין איסור חל על איסור (חולין לז.):

נוסחאות רש"י כת"י

האי נמי תיפוק ליה כו'. חלב טמאה תיפוק ליה נמי דמטמאה דמהיכא תיתי לטהרו מהאי קרא דיעשה לכל מלאכה האי לאו בטומאה כתיב דהא לא תאכלוהו לחלב כתיב: **מי שאיסורו משום אכילת חלב.** ובשר מותר טיהרתי לך יצאה זו שכולה אסורה משום בל תאכל טמא ואכתי אימא טריפה מנבילה נפקא לן דלא מטמא מדאיצטריך למיכתב קרא לטומאה בה אלא אזהרת נבילה לא יאכל דהא דטומאה קרא יתירא הוא דהא כתיב קרא אחרינא והנפש אשר תאכל נבילה וטריפה יכבס בגדיו למה נאמר כו': **אלא האי טריפה מבעי ליה לאתויי חיה.** שיהא חלבה טהור אם נתנבלה וטריפה רבויא משמע כל שיש במינו טריפה: **דסלקא דעתך אמינא.** מי שחלבה חלוק מבשרה הוא דחלבה טהור יצאתה זו שחלבה מותר כבשרה ומשנתנבלה נמי יטמא חלבה כבשרה קמ"ל: ופרכינן היכי מצית למימר דחלב חיה נבילה טהור, **מאי שנא טמאה.** דאמרן לעיל חלבה טמא: **דאין** [כז] **חלבה חלוק מבשרה.** ולא קרינא ביה ואכול לא תאכלוהו אחלב לחודיה שהרי הבשר אסור: **חיה נמי אין חלבה חלוק מבשרה.** לאוסרו ולא קרינא ביה ואכול לא תאכלוהו דשניהן מותרין הלכך לענין טומאה נמי טמא כבשרה: **ועוד הא כתיב.** בהאי קרא גופיה ואכול לא תאכלוהו אלמא לא טהר מידי נבילה אלא חלב האסור באכילה אבל חלב חיה לא טהר אותו הכתוב אם נתנבלה החיה אלא החלב מטמא כבשר ומהאי קרא נמי ילפינן לקמן דחלב חיה לא טהר הכתוב: **טריפה לגופיה איצטריך.** לטהר חלב טריפה שנתנבלה ולעולם טריפה חיה ודקאמרת הרי נבילה אמורה איצטריך שלא תאמר וכו': **אי הכי האי טריפה** דכתיב גבי עוף לגופיה איצטריך ולומר עוף טריפה שמת מטמא בבית הבליעה שלא תאמר כו': **ועוד.** גבי בהמה: **מי איכא למילף טריפה מטמאה.** לטמא חלבה דליבעי קרא לטהרה: ה"ג **אלא אמר רבא כו'.** ולהכי אתי טריפה דגבי חלב משום סיפא דקרא דכתיב לא תאכלוהו לומר שאם אכל חלב טריפה שנתנבלה יתחייב משום חלב ונבילה וטריפה שלא תאמר אין איסור חל על איסור ולא יעבור אלא משום חלב דאיסוריה קדים לכך הוזכרו נבילה וטריפה במקרא: **משום דמטמיא.** הילכך חמירא למיחל אאיסור חלב: **ור' מאיר.** דאמר שחיטתו מטהרת טריפתו: **האי טריפה.** דגבי עוף מאי עביד ליה: **למעוטי שחוטה שהיא לפנים.** וכדאמרן לעיל מה טריפה שוה בפנים כבחוץ יצא השוחט חולין בפנים כו' הואיל ולא שווה בפנים כבחוץ: **טרפה אחרינא כתיב.** גבי נבלת עוף טהור נבילה וטריפה לא יאכל לטמאה בה: **וחד למעוטי [עוף] טמא.** דדרשינן שיש במינו טריפה יצא עוף טמא מקרא יתירא דנבילה לטמאה בה אבל אזהרת נבילה לא יאכל נפקא ליה דלא איצטריך אלא לדרוש ולומר מי שאזהרתו משום בל תאכלו נבילה: **ור' מאיר האי.** קרא יתירא דנבילה לא יאכל מיבעי ליה ללמד על טומאתו שהיא בשיעור איסור אכילתו דהיינו כזית: **מקרא קמא.** והנפש אשר תאכל נבילה: **בכדי אכילת פרס.** שאם שהה באכילת כזית יותר מכדי אכילת פרס הרי היא לך כשאר אכילות שאין מצטרפות לעונשין אף זו אין מצטרפין לטמא בבית הבליעה: **חידוש הוא.** שלא מצינו בתורה טומאה כיוצא בה שאין לה טומאה מבחוץ אלא בבית הבליעה: **בחלב בהמה טהורה הכתוב מדבר.** ובא הכתוב לטהר חלבה מכלל טומאת נבילות: **טיהר מכלל שחוטה.** טיהר טומאת נבילות ע"י כלל שם שחיטה: **וטיהר.** טומאת נבילות ע"י כלל שם כח] חלב: **מה כשטיהר.** שחיטה מלטמא לא טיהר אלא טהורה דאילו טמאה לא שייכא בה שחיטה ואין שחיטה מטהרת ובת"כ יליף לה מקרא יתירא ולאלה תטמאו כל הנוגע בהם במותם דהאי בהם יתירא הוא לומר אע"פ שהן שחוטין ומה אני מקיים במותם ולא בחייהם ובבהמה טמאה כתיב דסמיך ליה וכל הבהמה אשר היא מפרסת פרסה ושסע איננה שוסעת: ה"ג בת"כ **או כלך כו' מה כשטהר מכלל נבלה בטמאה ולא בטהורה אף כשטיהר מכלל חלב בטמאה ולא בטהורה טיהר בשר נבילה מלטמא.** ולקמן מוקי לה בנבלת עוף טמא: **וטיהר.** חלב נבילה מלטמא: **מה כשטיהר מכלל נבילה בטמאה.** טיהר ולא נבלת עוף טהור דהא מטמא בבית הבליעה אף כשטיהר כו':

הגהות הב"ח

(א) גמ' מיבעי ליה שלא תאמר: (ב) שם טריפה משום (דאיסור' מחיים) תא"מ. וע"ב בפ"ב דחולין דף לז בפרש"י מבואר דגרס דמיחסרא וע"ש: (ג) רש"י ד"ה דחידוש וכו' טומאה הס"ד ואח"כ מ"ה בחלב בהמה טהורה הכתוב: (ד) ד"ה מה כשטיהר וכו' פרסה ושוסע איננה שוסעת וגו' הס"ד:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה יבא וכו' למאן דאית ליה איסור מוסיף. תמוה לי מה מוסיף יש בנבילה על חלב דהוא רק כולל. ואי דנאסר לגבוה הא בבהמה בע"מ דלא חזי לגבוה הוי רק כולל: ד"ה וחד כו' דר"מ לטעמיה. תמוה לי הא מצינו רק לר"מ בכריתות דס"ל איסור כולל ומוסיף ואיסור ב"א משא"כ בנבילה על עוף טמא:

שינויי נוסחאות

א] נ"א מיבעי ליה למעוטי חיה מי שחלבו אסור ובשרו מותר יצתה חיה שחלבה ובשרה מותרין מאי שנא וכו' (כי"צ ומ'). וע' תוס': ב] תיבות א"ל נמחק (*ש"מ): ג] נ"א אסור מחיים וטריפה אסורה מחיים (כי"צ): ד] נ"א עוף טמא מנבלה (כי"צ): ה] נ"א מיבעי ליה לשיעור אכילה (כי"מ): ו] ע' ק"ד למדברי המפרש נר' דגרס בגמ' משום בל תאכל חלב. ול"ג נבילה. וע' תו"ק: ז] קרינא ביה (ש"מ): ח] צ"ל דחלב (ש"מ): ט] עוף טריפה שמתה נמי כצ"ל (ש"מ): י] כאן הס"ד ומה"ד חד. נבילה וטריפה לא יאכל לטמאה בה כצ"ל (שמכ"י וצ"ק): יא] תיבות יצא זה כו' עד אלא, נמחק. וצ"ל ולא מי שאזהרתו אף משום וכו' (ש"מ): יב] על טומאתו (ש"מ ע"פ רש"י כת"י): יג] נ"א אלא שיעור אכילתו (ב"ש): יד] צ"ל וכל נפש (צ"ק): טו] אלא בבית הבליעה (ש"מ עפ"י רש"י כת"י): טז] צ"ל או כלך (צ"ק): יז] בש"מ נוסף ופריך ומ"ש כו' א"כ יהיה טמא ועוד הא כתיב בההוא קרא ואכל כו' והיכי מרביתו לחלב חיה דטהור כך גרס הקונטרס כו': יח] הכתיב ואכל כצ"ל (ב"ש): יט] בש"מ נוסף כלומר למה לי טריפה לחלב חיה תפ"ל מהיכא דנפקא לן חלב טמאה ועוד ואכל לא תאכלוהו נפקא לן למעוטי חיה בשמעתין ולמה לי קרא דטריפה ומיהו: כ] נ"ל דטעות וחסרון נפל בדבריהם וכצ"ל תימה מה לטמאה שכן אין שחיטה מטהרתה תאמר לטריפה וכ"ת חיה תוכיח איכא למפרך מה לחיה שכן חלבה טמא אפי' כשאינה טריפה תאמר בבהמה טהורה שחלבה טהור כשאינה טריפה. ודו"ק נ"ל ואם שגיתי אתי תלין משוגתי (ח"נ עש"ב). ועי' צ"ק, תו"ק, וק"ד: כא] בש"א נוסף והיקשא דעוף לבהמה איצטריך לשחיטה וי"ל כו' (ש"מ): כב] דכתיב קרא אחרינא וכל נפש כצ"ל (שמכ"י): כג] ואע"ג דלא מייתר קרא הוה דריש מי שאיסורו משום בל תאכל נבילה יצא עוף טמא כמש"כ גבי חלב נבלה דממעט בהמה טמאה אע"ג דלא מייתר (ב"ש): כד] לא מצי כצ"ל (ש"מ): כה] נצ"ל לגלות דאיסור חל על איסור גם גבי נבלה ולהכי עביד כו' (גליון): כו] בשאר כתה"י איתא ולריצב"א נראה לקיים גיר' הקונטרס: כז] נ"א דאין חלבה חלוק מבשרה. דשניהם אסורין חיה נמי אין חלבה חלוק מבשרה דשניהם מותרין הילכך לענין טומאה נמי יטמא כבשרה (שמכ"י): כח] בכי"פ שם שחיטת חלב:

שיטה מקובצת

אבל נבילה **אימא לא צריכא.** הקשה רבינו שמואל אמאי איצטריך לעשות צריכותא מנבילה, פשיטא דנבילה איצטריך למיכתב דשמעינן מינה מיעשה לכל מלאכה דחלב נבילה הייני לאחר שנתנבלה טהור דלא הוה שמעינן מחלב טריפה. ותירץ הר"ם דעביד צריכותא למה ערבינהו קרא חלב נבילה וחלב טריפה וגו' ואכול לא תאכלוהו לומר דלאו דאיסור אכילה קאי אתרוייהו, לא הוה ליה למיכתב אלא חלב נבילה יעשה לכל מלאכה לומר דטהור וחלב טריפה אכול לא תאכלוהו לומר שאיסור טריפה חל על איסור חלב, אלא מדערבינהו ש"מ לגלות [כה] דלאו איסור חל על איסור גבי נבילה פי' ולהכי עביד הצריכותא גם מנבילה: **ורבי יהודה מנבילה נפקא ליה.** דדרשי' מי שאיסורו משום בל תאכל נבילה יצא עוף טמא דאין איסור נבילה חל על איסור טומאה. אבל לר"מ לא נפקא ליה למעוטי עוף טמא מנבילה דהא אית ליה איסור חל על איסור ואתי איסור נבילה וחייל על איסור טמא: תוד"ה אלא לאתויי חיה כו' ור"ת גרס כו'. ונראה לריב"א [כ] דגרסינן לאתויי חלב חיה כלומר דטהור, וה"פ מ"ש טמאה כלומר כיון דסברא דמפקת טמאה מינה שייכא גם בחיה א"כ נימעטיה לחיה מהיכא דממעט' לטמאה והאי טריפה נוקמה לדרשא אחריתי, ולמה איצטריך טריפה לאתויי חיה. ועוד, כלומר ואם תשיבני דאדרבה היא הנותנת דלכך איצטריך לאתויי חיה משום דסד"א למעוטי דומיא דטמאה לכך אתיא טריפה, הא כתיב ואכול לא תאכלוהו, כלומר היכי מצית למימר דכל עיקר טריפה נכתב בפסוק בשביל חיה כדקאמרת לאתויי חיה, הא כתיב בסיפא דהאי קרא ואכול לא תאכלוהו דקאי אכל מאי דכתיב בהאי קרא, ואי ניכתוב טריפה בשביל חיה (היכי) א"כ לא מצי קאי עליה ואכול לא תאכלוהו דהא חלב חיה מותר. אבל ליכא לפרושי דהא דפריך ואכול לא תאכלוהו כתיב דמכח ברייתא דלקמן פריך דדרשינן מאכול לא תאכלוהו למעוטי חלב חיה, דא"כ היה לו להביא הברייתא גופיה דלקמן, אלא ודאי אכתי הברייתא לא ידע ופריך ממשמעות דקרא כדפי' (הר"פ ז"ל):

עין משפט נר מצוה

כח א ב מיי' פ"א מהלכות אבות הטומאה הלכה ה:
כט ג ד מיי' פ"ג שם הלכה יג:
ל ה מיי' פ"י מהלכות רוצח הלכה ו:
א ו מיי' פ"ו מהל' פסה"מ הלכה א:
ב ז מיי' שם הלכה ב:

כשבא א] בדרך זו היא בטהורה כשבא בדרך זו היא בטמאה ת"ל טריפה מי שיש במינה טריפה א אוציא את הטמאה שאין במינה טריפה ולא אוציא את החיה שיש במינה טריפה ת"ל 1 ואכל לא תאכלוהו מי שחלבה אסור ובשרה מותר ב יצא חיה שחלבה ובשרה מותר א"ל רב יעקב בר אבא לרבא אלא מעתה נבלת בהמה טהורה הוא דמטמאה נבלת בהמה טמאה לא מטמאה אמר ליה כמה סבי שבישתו בה סיפא אתאן לנבלת עוף טמא אמר רבי יוחנן לא טיהר רבי מאיר אלא בתמימין אבל בבעלי מומין לא ורבי אלעזר אמר אפילו בבעלי מומין איתמר נמי אמר רב ביבי אמר רבי אלעזר מטהר היה רבי מאיר בבעלי מומין ואפילו באווזין ותרנגולין בעי רבי ירמיה ערף עז מהו אווזין ותרנגולין טעמא מאי דמינא דעופות נינהו אבל עז לאו מינא דעגלה נינהו ב] או דילמא מינא דבהמה הוא יתיב רב דימי וקאמר לה להא שמעתא אמר ליה אביי א)מכלל דעגלה ערופה טהורה היא א"ל ג אין אמרי דבי רבי ינאי ג כפרה כתיב בה כקדשים מתיב רב נתן אבוה דרב הונא (בר נתן) ג] 1 ואכל לא תאכלוהו ג אין לי אלא חלב שאסור באכילה ומותר בהנאה חלב של שור הנסקל ועגלה ערופה מנין ת"ל 2 כל חלב ואי ס"ד עגלה ערופה טהורה היא היא טהורה וחלבה טמא היכא דערף מיערף לא איצטריכא ליה כי איצטריכא ד היכא דשחטה מישחט ותיהני ליה שחיטה לטהרה מידי נבלה לא צריכא שמתה מכלל דמחיים אסורה אין ד אמר רבי ינאי גבול שמעתי ושכחתי ונסבין חברייא למימר ה ירידתה לנחל איתן היא אוסרתה:

הדרן עלך חטאת העוף

כל ו הזבחים שנתערבו בחטאות המתות או בשור הנסקל אפילו אחת בריבוא ימותו כולן ז נתערבו בשור שנעבדה בו עבירה או ד]

ה"ג **כשאתה בא בדרך זו היא בטהורה וכשאתה בא בדרך זו היא בטמאה.** הילכך מדינא לא נפקא ת"ל טריפה כו': **אלא מעתה כו'.** אמתני' פריך דקתני מה כשטהר מכלל נבילה בטמאה ולא בטהורה ה]: **כמה סבי שבישתו בה.** תמיה אני על זקנים מרובין שכמותכם שנשתבשתם בה: **סיפא.** דקתני טיהר מכלל נבילה: **אתאן לנבלת עוף טמא.** שטיהרה הכתוב מלטמאה בבית הבליעה: **לא טיהר רבי מאיר.** במליקת טריפה אלא בתמימים דשייכא בהו מליקה: **ואפי' באווזים.** דלאו בני מזבח הן ובלבד שיהו קדשים בפנים דהא טריפה נמי לא חזיא בתורין ובני יונה וטיהרה הואיל ומליקה הכשר קדשים בפנים היא: **ערף עז.** על החלל במקום עגלה ערופה: **מהו.** לר"מ מי אמרינן כי היכי דמטהר מליקת אווזין קדשים בפנים הואיל ומליקת שום עוף בפנים הוא ה"נ (א) עריפה הכשר טהרת עגלה היא מידי נבילה כדאמרי' לקמן: ה"ג **אבל עז לאו מינא דעגלה הוא.** שזו מין גסה וזו מין דקה: **אין לי.** שטהור מידי נבילה אלא חלב שאסור באכילה ומותר בהנאה כדכתיב (ויקרא ז) יעשה לכל מלאכה: **חלב שור הנסקל ועגלה ערופה.** שאסור בהנאה מנין שטהור: **ת"ל כל חלב.** דסמיך ו] ליה כי כל אוכל חלב ואי ס"ד עגלה ערופה טהורה איצטריך קרא לטהר חלבה וכי היא טהורה וחלבה טמא: **להיכא דשחטיה מישחט.** משנאסרה בהנאה מחיים כדמפרש לקמיה דמחיים נאסרה: **ותיהני לה שחיטתה.** אע"פ שאינה מתירתה לא באכילה ולא בהנאה תטהרנה מלטמא דאין לך שחוטה בבהמה טהורה שמטמאה: **שמתה.** דהשתא בשרה טמאה ואיצטריך לטהר חלבה שלא תאמר לא טיהר אלא חלב שאתה קורא בו יעשה לכל מלאכה: **מכלל דמחיים אסורה.** ואע"פ שלא נערפה מדקתני חלב עגלה ערופה מנין ואוקימתה בשמתה: **גבול שמעתי.** בה מאימתי ז]: **ונסבין חברייא.** וסבורין התלמידין מדעתם לומר: **ירידתה כו'.** ובקידושין [דף נז.] יליף לה דנאסרה מחיים:

הדרן עלך חטאת העוף

כל הזבחים. אפילו אחת בריבוא. השתא משמע אחת כשירה ברבוא של חטאות המתות הילכך פריך בגמרא [דף עא:] מאי אפילו הא הוו מתות רובא דקתני שנתערבו בחטאות המתות. חמש חטאות מתות נינהו וולד ח] חטאת וחטאת שמתו בעליה ותמורת חטאת ושכיפרו בעליה ושאבדה ושנמצאת בעלת מום: **נתערבו.** זבחים כשרים בשור שנעבדה בו עבירה אחד באחד ט] ומפרש ואזיל מאי היא כגון שהמית

ואפילו באווזין ותרנגולין. ומתני' דמסכת טהרות (פ"א מ"א) מוכחא קצת דקתני י"ג דברים נאמרו בנבלת עוף טהור וקתני סיפא ר"מ אומר מליקתה ושחיטתה מטהרתה משמע בכל עופות דומיא דרישא ודומיא דשחיטה: **אבל עז לאו מינא דעגלה נינהו.** אע"פ דאווזין ותרנגולין לאו מינא דתורים ובני יונה ומטהרין לא דמי דהכא י) עגלה בהמה גסה ועז בהמה דקה אבל בעופות לא שייך למימר מין גסה ודקה אע"ג דמצינו בלשון משנה עוף הדק ועוף הגס בפרק אלו טריפות י] (חולין מב.) (וקשה משילהי אותו ואת בנו) (שם דף פג):

הדרן עלך חטאת העוף

כל הזבחים שנתערבו בחטאות המתות כו'. ואם תאמר תנינא חדא זימנא במס' קינין (פ"ג מ"ג) ואם פרח מבין המתות לכולם הרי כולם ימותו וצריך לעשות צריכותא דבגמרא [עא:] פריך תנינא חדא זימנא במתני' דכל האסורים לגבי מזבח ומשני צריכא ושמא אי מהתם הוה אמינא ה"מ עופות דהפסד מועט אבל זבחים דהפסידן מרובה אימא לא נפסדינהו לכולהו יא]: **אפילו אחת בריבוא ימותו כולן.** הקשה ה"ר יצחק ברבי מרדכי דבפרק הנשרפין (סנהדרין דף עט:) תנן רוצח שנתערב באחרים כולן פטורין ר' יהודה אומר כונסין אותן לכיפה ומפרש בגמרא בשור שלא נגמר דינו שנתערב בשורים אחרים שנגמר דינן קמיפלגי ופטרי רבנן משום דאין גומרים דינו של שור אלא בפניו והשתא הכא דרובא דהיתירא ופסידא דקדשים אמרינן ימותו כולן התם דרובא דאיסורא והדיוט יב] לא כ"ש ונראה לרבינו יצחק דגרסינן כמו שמצא בספר אחד ישן בשור שלא נגמר דינו שנתערב בשורים אחרים ול"ג שנגמר דינן אלא (איירי) בשורים מעליא עסקינן והשיב לו ר"ת דמתניתין דקתני כולן פטורים משמע שהאחרים בני חיובא ואע"ג דברישא דשמעתין יג] אמרינן מאי אחרים אילימא אחרים כשירין פשיטא ולא פריך פטורים פטור מיבעי ליה התם כיון דמצי למיפרך מגופה לא חש למידק ועוד דריש לקיש אדרבי אבהו קאי דמשני הכא ברוצח שלא נגמר דינו שנתערב ברוצחים אחרים עסקינן ועלה קאי ר"ל ומשני באדם כ"ע לא פליגי דפטירי אלא הכא בשור שלא נגמר דינו כו' ומשמע דבההוא ענייניה דאוקמה רבי אבהו באדם מוקי לה ריש לקיש בשור יד] שנגמר דינו אבל נתערב בשורים מעליא היה אומר ר"ל ניכבשינהו דניידן טו] וכל דפריש מרובא פריש ומתניתין דשילהי מסכת ע"ז (דף עד.) דשור הנסקל אוסר בכל שהוא מיירי בשנסקל דליכא למימר ניכבשינהו ותדע דלא קתני שנגמר דינו ומתני' דהכא דקתני ימותו כולן בנתערב בזבחים מיירי ולגבוה וגזירה שמא יבואו י' כהנים בבת א' (לקמן דף עג:) ומסקי מן הקבוע למזבח אבל בעלמא אמרינן ניכבשינהו דניידן ומטעם זה היה אומר רבינו תם דנראה לו להתיר דרוסת הזאב ברוב דמעשים בכל יום דזאבים טורפים ונושאין שה מן העדר ורועה מצילן ושריא טז] להו דאע"ג דבעלי חיים חשיבי וכן רוב עופות יז] דורסין אווזין ותרנגולין ומותרין והכא יח] דנתערב ברובא שנגמר דינן דפטריניהו אפילו ניידי ולא אמרינן כל דפריש מרובא פריש לאו פטורין לישתרו בהנאה קאמר אלא פטורין דלא אטרחו בי דינא להורגס דכמיתת בעלים כך מיתת השור ועוד דלא ליתי לאחלופי באדם

מסורת הש"ס

א) עי' ירוש' סוטה פ"ט ה"ה, ב) [מגילה כא.] קידושין נז. ע"ז כט: חולין יא. ירוש' פסחים פ"ט ה"ה, סוטה שם, ועי' מכילתא משפטים פ"י, ג) ת"כ צו פ"י ה"ז, ד) קידושין נז. חולין פב. כריתות כה. ירוש' סוטה שם ועי' מכילתא שם, וירוש' קידושין פ"ב ה"ח, ה) תמורה כח. ע"ש, ו) עי' פסחים נג.:,

תורה אור השלם

1. וְחֵלֶב נְבֵלָה וְחֵלֶב טְרֵפָה יֵעָשֶׂה לְכָל מְלָאכָה וְאָכֹל לֹא תֹאכְלֻהוּ: ויקרא ז, כד
2. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר כָּל חֵלֶב שׁוֹר וְכֶשֶׂב וָעֵז לֹא תֹאכֵלוּ: ויקרא ז, כג

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מהו לר"מ וכו' ה"נ עריפה הכשר עגלה היא וטהרת מידי נבלה:

גליון הש"ס

גמ' מכלל דעגלה ערופה טהורה. עיין חולין דף פב ע"א תוס' ד"ה עגלה ומנחות דף קא ע"ב תוס' ד"ה ועגלה: [שם היכא דערף מיערף לא איצטריכא ליה וכו'. עי' חולין דף פב ד"ה עגלה ערופה וכו']:

מוסף רש"י

ונסבין חבריא. בני הישיבה עלה על דעתם לומר (חולין יד.): **ירידתה לנחל איתן.** היא הגורמת לה שם עריפה ואוסרתה (קדושין נז.):

שינויי נוסחאות

א] כשאתה בא כו' וכשאתה בא כו' כצ"ל (ש"מ וכי"צ): ב] נ"ל הוא (כי"צ, יעב"ץ): ג] תיבות המוקפות יש למחוק כמו שמוחק הרש"ק בכריתות כה ע"ב גבי רב תחליפא אבוה דרב הונא ע"ש. ועיין פסחים מג ע"ב, קיז ע"ב, ובחגיגה ה ע"ב (הגרי"ב). ועי' חולין לח ע"א אבוברס אבוה דבר אבוברס ופרש"י והוא אבוברס עצמו ומכירין היו את הבן ולא את האב, והיו קורין אותו על שם בנו שעשו את בנו סימן לו: ד] נ"א ל"ג תיבת או (ב"ש, וכ"ה בפרי"ד). וכן משמע מפרש"י. אבל בתו"ט גריס ליה ומפרש דר"ל בין: ה] בטהורה דמשמע נבילת בהמה טמאה טהורה כצ"ל (ש"מ עפ"י רש"י כת"י): ו] עי' בנוסחאות רש"י כת"י. ועיין רש"ש: ז] מאימתי נאסרת כצ"ל (ש"מ): ח] נ"ל ולד חטאת ותמורת חטאת וחטאת שמתו בעליה ושכיפרו בעליה באחר ושעיברה שנתה הס"ד (צ"ק). ועיין במשנה תמורה כא ע"ב (הגרי"ב). וע' חמדת דניאל: ט] עי' טה"ק שתמה אמאי פי' כן. ובס' באה"מ הגיה או אחד באחד. ועי' במפרש לקמן עא ע"ב ד"ה נתערבו בחולין: י] טריפות לאו משום דשני מינין הן דלעולם לא יהיו שני מינין רק היכא דבלשון מקרא שני מינין הן כגון בקר וצאן. ותיבות המוקפות נ"ב תוספת (ש"מ). וגי' צ"ק מה"ד כפרה כתיב בה וכו'. וקשה משילהי אותו ואת בנו. ועיין חולין פב ע"א תד"ה עגלה. ועי' רש"ק דמקיים הגירסא שלנו. וע"ע באה"מ: יא] ואי אשמעינן הכא ה"א משום דבהמה חשיבא ב"ח חשיב אבל עוף אימא לא קמ"ל. (צ"ק. וכ"כ התוי"ט). וכ"ה בשטמ"ק דף עא ע"ב ועיי"ש: יב] נ"ל ודהדיוט (שמכ"י): יג] נ"ל דשמעתא (שמכ"י): יד] בשור. לכך נראה כגרסת הספרים אבל נתערב בשורים מעליא אפילו בנגמר דינו היה אומר ר"ל כו' (ב"ש. וכ"ה בתוס' סנהדרין עט ע"ב): טו] נ"ל דניניידן. וכן בסמוך (ש"מ): טז] ושרינן לה אע"ג (תוס' שם): יז] בתוס' הרא"ש בסנהדרין וכן חתול כשדורס אווזין ותרנגולין מותרין: יח] נ"ל והתם (צ"ק). ובתוס' שם והיכא: יט] בש"מ ליתא מכאן עסה"ד:

נוסחאות רש"י כת"י

ה"ג **כשאתה בא לדרך זו היא בטומאה וכשאתה בא בדרך זו היא בטהורה.** הילכך מדינא לא נפקא ת"ל וכו': **אלא מעתה נבלת בהמה טהורה מטמאה כו'.** אמתניתא פריך דקתני מה כשטיהר מכלל נבילה בטהורה ולא בטמאה דמשמע נבלת בהמה טהורה מטמאה ונבלת בהמה טמאה טהורה: **כמה סבי שיבשתא בה.** תמיה אני שנשתבש' כמה זקנים כמותכם בדבר זה: **לא טיהר ר' מאיר.** טריפה מלוקה אלא בתמימים שהמליקה נוהגת בהן: **ואפי' באווזין ותרנגולים.** דלא חזו למזבח הואיל ואיכא מליקה בשום עוף דגמרינן מטריפה מה טריפה ששוות בכל אף נבילה ששוות בכל והא דתנן שנשמטת עינה שנקטעה רגלה והמולק חולין מטמא בבית הבליעה דלא כר' מאיר: **ערף עז.** על החלל: **מהו לר' מאיר.** מי אמרינן כי היכי דמטהר במליקת אווזין ותרנגולין משום דמשכחת מליקה יט] במין עוף המטהרת הכי נמי מטהר נבלת עז על ידי עריפה הואיל ועריפה מטהרת בעגלה מידי נבילה כדמפרש בעגלה ערופה, או לא מטהרה עריפה בעז: **אבל עז לאו מינא דעגלה היא.** זו מין דקה וזו מין גסה כדמפרש בעגלה ערופה: **אין לי.** שטהור מידי נבילה אלא חלב שאסור באכילה ומותר בהנאה כדכתיב יעשה לכל מלאכה: **חלב עגלה ערופה ושור הנסקל.** שאסור באכילה ובהנאה מניין שטהור מידי נבילה: **ואי ס"ד עגלה ערופה טהורה.** איצטריך קרא לאשמועינן דחלבה טהור וכי תעלה על דעתך שהיא טהורה וחלבה טמא: **ת"ל כל חלב.** דכתיב לעיל מיניה כל חלב שור וכשב וגו': **דשחט מישחט.** דלא טיהרתה עריפתה ובשרה טמא: ופרכינן **ותיהני לה שחיטתה לטהורה מידי נבילה.** דהא אין לך בהמה טהורה שחוטה שמטמאה: **אלא לא צריכא.** דהא דאיצטריך לטהר: **אלא שמתה.** ולא נערפה דהשתא בשרה טמא ואיצטריך לטהר חלבה שלא תאמר לא טיהרה מידי נבילה אלא חלב שאתה קורא בה יעשה לכל מלאכה: **מכלל דמחיים אסירא.** ואע"פ שלא נערפה מדקתני חלב עגלה ערופה שאסורה בהנאה מנין ואוקימתה בשמתה ולא נערפה וקאמר אסורה בהנאה אלמא מחיים מתסרה: **גבול שמעתי.** בה מאימתי נאסרת: **חבריא.** בני הישיבה: הדרן עלך חטאת העוף **מתני'. כל הזבחים.** השתא משמע דאחת כשירה שנתערבה בריבוא של חטאות המתות. ובגמרא פריך מאי אפילו: **ימותו כולן.** דכיון דנתערבו באיסורי הנאה אין תקנה לפדיון דנימא ירעו וימכרו: **נתערבו.** אחד מן הזבחים: **בשור שנעבדה בו עבירה.** שנפסל בה לגבוה כגון שהמית את האדם:

שיטה מקובצת

ת"ל טריפה כו'. ואע"ג דלעיל מוקמינן ליה לומר דאיסור טריפה חל על איסור חלב, הכא ניחא למסקנא דכתיב ואכול לא תאכלוהו למעוטי חיה וה"ה טמאה כדפי' לעיל: **ואפילו באווזין ותרנגולין.** וז"ל הר"פ בתוספותיו, ר"ל אפילו לא הקדישום דהא לא שייך בהו שום קדושת הגוף דאף אם עלו ירדו כיון דלאו בני קרבן נינהו כלל, ומ"מ מליקתן מטהרת הואיל ואיכא מליקה בשום עוף דגמרי' מטרפה ששוה בכל וכו'. וכן משמע במסכת טהרות דקתני י"ג דבר נאמרו בנבלת עוף טהור וכו' וקתני סיפא ר' מאיר אומר מליקתה ושחיטתה מטהרת, משמע בכל העופות דומיא דרישא ודומיא דשחיטה אע"ג דלא אקדשינהו (ב"ש): **ואפילו באווזין ותרנגולין.** עי' בהשמטות בסוף המסכת:

שהמית את האדם ע"פ עד א' או ע"פ הבעלים ברובע ונרבע במוקצה ונעבד באתנן ומחיר כלאים

רש"י

שהמית את האדם על פי עד אחד או על פי הבעלים דשור שהמית על פי הבעלים איפטר ליה מסקילה ב) דמודה א] בקנס פטור וכן רובע ונרבע ע"פ עד אחד או ע"פ הבעלים דהשתא לאו שור הנסקל הוא וליכא למימר ימותו שהרי מותרין להדיוט אם לא מפני הזבח המעורב בהן ואי איפשר למכור את כולן לצורכי מין אותה זבח להקריבם שהרי פסולים להקרבה כדאמרינן בתמורה (דף כח.) מן הבהמה להוציא הרובע והנרבע מן הבקר להוציא את הנעבד מן הצאן להוציא את המוקצה ומן הצאן להוציא את הנוגח. מוקצה שהקצהו לצורך (תקרובת) ב] עבודת כוכבים ולא הקריבו ג] ונעבד שעשאו עבודת כוכבים והשתחוה לו ואמרינן בפרק כל האסורין במסכת תמורה (דף כט.) דמותרין להדיוט:

תוספות

דאדם כולי עלמא לא פליגי דפטירי תדע דלרבי יהודה אמאי כונסין לכיפה ועביד צער בעלי חיים ומקלקל אלירו וכיפתו אדרבה ליערפינהו בקופיץ ולקברינהו אלא ודאי ד] אתי לאחלופי באדם ועבדי היכירא ולרבנן נמי עבדי היכירא ה] דפטרינן להו ולא חיישי' לתקלה אבל במתני' דהכא חיישינן לתקלה דאיכא כמה ספק איסורין לפי שהם מוקדשים כגון ג) רכב על גבי שור ובא חבירו ורכב וסמיכה על גבי ראש גדי וטלה וחלב ו] מוקדשין ע"ג ז] מכתו דשרי בשור הנסקל ד) לפי שאינם ח] דרך הנאתן ועוד דאיכא איסור מעילה דהזיד במעילה במיתה הילכך כולן ימותו ואל תתמה התם כיון דאיסור הנאה נינהו אמאי לא תקינו בהו רבנן מיתה ויזקיקו להורגן היכי ט] יזקיקו ב"ד להרוג כל איסורי הנאה הרי הזאב והארי דמוקי לה ר"ל והוא שהמיתו ואסורין בהנאה (סנהדרין דף טו:) ולא תקינו להו מיתה אלא אמרו כל הקודם להורגן זכה ה) ומקשה רבא י] היינו דקתני עלה ואפי' אבא חלפתא ביניהם אלא אמר רבא שנים שהיו עומדין ויצא חץ מביניהם יא] פטורין ואפילו אבא חלפתא יב] דלא תלינן ביה שהרג אבל בשוורים אותן שיש לתלות בהן יג] חייבין משום ובערת הרע מקרבך ועוד אומר ר"ת דשור הנסקל אינו נאסר מחיים ופירש דכולה היא שמעתא (ב"ק דף מא.) דממשמע שנאמר סקל יסקל השור איני יודע שהיא נבילה ונבילה אסורה באכילה מוכחת כן וסוגיא דפרק שני דקדושין יד] (דף נז:) הכי פריך כל צפור טהורה תאכלו לרבות המשולחת וזה אשר לא תאכלו מהם לרבות את השחוטה ופריך איפוך אנא ומשני לא מצינו בעלי חיים שאסורין שלא טו] יהו מותרין כששוחטן בר מאלו שעומדין ומוקצין למצותן ולכך אין לאסור משולחת לומר דחל עליה איסור לאחר שילוח לאוסרה באכילה כדין שאר עופות טמאין דכתיבי בקרא ופריך טז] (והרי רובע ונרבע) דאסורין פירוש דמחיים אסורין לשוחטן ולהקריבן לגבוה ומשני הני מילי לגבוה אבל להדיוט שרי והרי רובע ונרבע בעדים דמחיים אסורין פי' דמחיים אסורין לישחט ואם שחטן אסורין אף אני אביא משולחת ומשני רוב בעלי חיים קאמרינן אם כן דאין שור הנסקל נאסר כל זמן שהוא חי שור שלא נגמר דינו שנתערב באחרים שנגמר דינן כולן פטורין דמותרין יז] בגיזה ועבודה ואין כאן עינוי הדין כיון דפטורין מסקילה מיהו לכשישחטו או ימותו יהו אסורין בהנאה והא דאמר בסוף פרק שור שנגח ד' וה' (דף מה. ושם ד"ה מכור) דשור שנגמר דינו מכרו אינו מכור אפילו לרידיא היינו משום דאסור לענות דינו ומצוה לסוקלו ועוד דאין לו מכר דאין לו בעלים והלוקח אינו יכול לזכות בו יותר משאר אדם אבל כי לא נגמר דינו מכרו מכור לשחיטה אי נמי לרידיא דמאי לאערוקיה לאגמא וכי שחיט ליה [לאחר שנגמר דינו] אסור באכילה כך נראה לר"ת כמו שפירשנו וקשה דבסוף פרק קמא דערכין (דף ז:) משמע דשור הנסקל נאסר מחיים גבי האשה שמתה נהנין בשערה דמפרש התם זו מיתתה אוסרתה וזו גמר דינה אוסרתה ויש יח] לומר גמר דינה דמחיים גורם לה להיות חל עליה איסור שאסורה אפילו שחטה דעבדה כעין בשר וזו מיתתה אוסרתה אין יט] עליה שום איסור מחיים ויש להביא ראיה דלא נאסר מחיים מהא דתניא בפרק מרובה מדת (ב"ק דף עא.) ובפרק אלו נערות (כתובות דף לג:) (גבי) גנב שור הנסקל וטבחו משלם תשלומי ד' וה' דברי רבי מאיר ואמאי הא ליתא במכירה ושמעינן ליה לריש לקיש בפרק מרובה מדת [ב"ק דף עו:] דכל שישנו בטביחה ישנו במכירה וכל שאינו בטביחה אינו במכירה וה"ה דכל שאינו במכירה אינו בטביחה אבל אי שרי בהנאה ניחא שיכול למוכרו לרכוב עליו עד בית הסקילה או ליהנות בו מעט עד אותה שעה או אם היו בית דין מתעצלין בסקילתו ומיהו מה שאומר ר"ת דאין לו מכר דאין לו בעלים זה לא נוכל לקיים ומה שפסק ר"ת בעדר שיש בו שה אחד ספק דרוסה דשרי מטעמא דכל דפריש מרובא פריש לא יתכן דיש לאסור גזירה שמא יקח מן הקבוע אפילו היכא דפריש מאליו רק בדבר כ] שלא נאסר בתערובת כגון ט' חנויות (אחת) מוכרות בשר שחוטה ואחת נבילה (פסחים דף ט:) התם שרינן אי פריש אחת ולא גזרינן שמא יקח מן הקבוע שהרי האיסור ניכר וידוע היכן הוא ולכך שרינן היכא דפריש או כגון דנמלא ביד עובד כוכבים אבל אם נאסר בתערובת ופריש לא אמרינן דפריש מרובא פריש ואם יש בעדר ספק דרוסה אפילו אחד בריבוא כולן ימותו תדע דטבעת של עבודת כוכבים שנתערבה בריבוא כולן אסורות ובפירש אחת מהן פליגי רב ושמואל בגמרא (לקמן דף עד.) אי אוסרת השאר אי לא אבל בההיא גופה אותה שפירשה לא פליגי וכולי כא] עלמא דאסירא וכל איסורי הנאה שפירשו מתערובתן אסורין ולא אמרינן מרובא פריש וטעמא משום גזירה שמא יקח מן הקבוע ולא שנא חולין ולא שנא קדשים ויש להתיר הבהמה שנושא הזאב והרועה מצילה ונתערבה בעדר משום דאין דרוסה אלא ביד ושמא טרפה בשיניס והוה ליה ספק ספיקא וכן הנך שנושא אווז שמא נושאה בחרטום או בין רגליו ולא הכה ביד מיהו יש ליישב דברי ר"ת דלא דמי לטבעת של עבודת כוכבים דשאני בעלי חיים כיון דאפשר ע"י דנכבשינהו דניידין ואם תאמר אמאי תנן ימותו נימא ירעו עד שיסתאבו ויפדו ואחרי כן נימא כל דפריש מרובא פריש דהשתא להדיוט חזו שהרי כמה קדשים אמרינן בהו ירעו ולא חיישינן לתקלה ובסיפא אמרינן ברובע ונרבע ירעו ולכשיסתאבו יפדם וישחטם ויאכלם מטעם דפריש מרובא פריש ויש לומר דלא עבדינן תקנה ברעייה כיון דלאחר רעייה לא מישתרי נמי אלא מטעם כל דפריש ועוד שאל הרב רבי יצחק מר"ת דקאמר כב] רבי שמעון (סנהדרין דף עט:) הנסקלים בנשרפים ידונו בסקילה שהשריפה חמורה ניזיל בתר רובא להחמיר בדיני נפשות כדאיתא פרק קמא דחולין (דף יא:) דלא חיישינן שמא במקום סייף נקב הוה ותירץ דלא אזלינן בתר רובא להחמיר כיון שנהרג בלאו הכי במיתה אחרת אי נמי לא אזלינן בתר רובא לחייב כג] אותו שהוא ודאי בסקילה ומהאי טעמא לא תקשי לן הא דאמר פרק אלו הן הנשרפין (סנהדרין דף עט:) דאדם רוצח שלא נגמר דינו שנתערב עם אחרים שנגמר דינן כולן פטורים דמשום רובא לא נעביד דבר שהוא שקר ודאי דודאי יש אחד שאינו בר מיתה כלל לפי שלא נגמר דינו ולא דמי לאותו שהרג ודאי אלא דלא ידעינן אי טריפה הוה אי שלם הוה ועוד יש לומר דהוה ליה קבוע וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי ופטור מדאורייתא דספק נפשות להקל וכי תימא ניכבשינהו ונימא כל דפריש אי אתה רשאי למושכן להחמיר עליו כד] ועוד גזירה שמא יקח מן הקבוע והא דפריך מעיקרא כי תני הנשרפים בנסקלים תיפוק לי דרובא נסקלים נינהו הכי פירושא לכל הפחות לא גרע משום דרובא נסקלים ו):

על פי עד אחד או על פי הבעלים. פירש בקונטרס דפטר ליה מסקילה משום דמודה בקנס פטור וכן פירש במכות [דף ה.] דאין אדם נהרג על פי עצמו מטעם קנס ונראה דאפי' אמרי שנגמר דינס בבית דין פלוני אין נהרגים על פיהם ואע"ג דכי האי גוונא מחייב בקנס כדמוכח בפרק קמא דמכות [דף ג.] וגבי פלוני רבע שורי בפרק קמא דסנהדרין (דף י.) מפרש משום דאדם קרוב אצל ממונו לא אמרינן ונהרג שורו ולא פלגינן דיבורא אלא הרובע והשור נהרגין ואי קנס מיקרי כי נמי אמת הוא שרבע שורו אמאי נהרג שור כה] על פיו והא מודה בקנס פטור כמו אם אמר גנבתי וטבחתי דפטור מכפל וד' וה' ונראה לי טעמא דאינו נהרג על פי הבעלים אם כו] אין עד אחד עמו כדאיתא פרק כל האסורין (תמורה דף כט.) זה וזה מותרות באכילה מנלן אי ס"ד להדיוט אסירי למה לי למעוטינהו לרובע ונרבע כז] לגבוה ואע"ג דהתם לא מזכיר ברובע ונרבע על פי הבעלים מכל מקום על כל ענין שפסול גבוה כח] ומותר להדיוט קאי מנהני כט] מילי. ז) ברוך:

ברובע ונרבע. פירש בקונטרס על פי עד אחד או על פי הבעלים שנאסר לגבוה ולא להדיוט דבשני עדים היה נאסר אפילו להדיוט וכן משמע בריש פ' בתרא דכריתות (ד' כד.) דאמר רבי יוחנן שור הנסקל שהוזמו עדיו כל המחזיק בו זכה אמר רבא מסתברא טעמיה דרבי יוחנן כגון דאמרו ליה נרבע שורו ל] ואי לא ליתסר בהנאה אמאי מייאש הלא העור מותר בהנאה והבשר לכלבים וכן נמי משמע בפרק האיש מקדש (קדושין דף נז:) דפריך והרי רובע ונרבע בעדים דאסירי מחיים להדיוט ואם תאמר ומנלן הא כי כתיב קרא בנוגח כתיב ולא ילפי מהדדי כדאמרינן פרק שור שנגח ד' וה' (ב"ק דף מ:) שיש בנוגח שאין ברובע ויש ברובע שאין בנוגח ושמא איכא שום דרש:

מסורת הש"ס

א) תוספתא ב"ק [סופ"ד קידושין סו. בכורות מא. תמורה כח.] ועי' נדה מה., ב) ב"ק יד עד, ג) קידושין נה. מעילה יט, ד) פסחים כד:, ה) סנהדרין פ., ו) [וע"ע תו' חולין יא: ד"ה ליחוש ותו' סנהדרין פ: ד"ה הנסקלין], ז) [וע"ע תו' ב"ק מא: ד"ה ע"פ עד].

מוסף רש"י

ע"פ עד אחד. שאין שם אלא עד אחד ברביעה ובנגיחה: או ע"פ הבעלים. שאין שם עד אלא בעלים אמרו, דאי הוו ב' עדים בדבר הוי בסקילה ואפילו בהנאה מיתסר (בכורות מא.): ע"פ עד אחד. שאין שם אלא ע"א ברביעה ובנגיחה: או ע"פ הבעלים. שאין שם עד אלא בעלים אמרו, דאי הוו ב' עדים בדבר הוי בסקילה ואפילו בהנאה מיתסר (בכורות מא.) מוקצה. שהקצהו ויחדהו לתקרובת עבודת כוכבים (ע"ז כב:). או: שהוקצה והופרש לצורך עבודת כוכבים (בכורות מא.). או: שהפרישו להקריבו לע"ז (בכורות נז.): ונעבד. שהשתחווה לו ועשאו עבודת כוכבים (יבמות פג:). או: שעבד את הבהמה עצמה כגון שניסך לה בין קרניה (בכורות נז.):

ליקוטים

או עפ"י הבעלים. נר' דה"ט דלא מחייב עפ"י הבעלים אפי' יהיו ב' כגון של ב' שותפין ומעידין עליו, משום דאדם קרוב אצל ממונו. דהא דאמרי' דאין אדם קרוב אצל ממונו ה"מ כשבאין להעיד ג"כ על חבירו דמתוך שנאמן על חבירו נאמן גם על שורו כו' אבל אמר שורי נרבע לא מבעיא לן דפשיטא דקרוב אצל ממונו הוא כיון שלא בא להעיד על חבירו (תוס' ב"ק מא:): **וצריך** פי' לפירושם דהא הודאת בע"ד כק' עדים דמי, כמו שמשלם נזקין ע"פ עצמו, ואף כופר משלם ע"פ עצמו רק שאין השור נהרג ע"פ עצמו, כ"כ הראב"ד להדיא. אלא הכי קאמרי מאחר דמדמינן בכל דוכתא מיתת השור למיתת הבעלים, ומה מיתת הבעלים ע"פ עצמם פטורים דפסולין לעדות לפי שהם קרובים לעצמם, אף לשור הם כפסולים, אף שהוא ממונם, מ"מ ילפי' ממיתת הבעלים דאף לממונם חשובים כקרובים, ומש"ה מסקי' התם שפיר דהוא עם אחר מצטרף להורגו היכא דאומרים פלוני רבע שורי ולא פלגי' דיבורא, כלומר אעפ"י דלענין מיתת בעלים פלגי' דיבורא, אבל גבי ממונם אינם קרובים כ"כ לפלוג העדות, אלא מאחר דבחד עניינא מהימני ה"נ אמיתת שור, כי כולי האי לא מדמי' שור לבעלים דגבי בעלים גופא חידוש הוא דפלגי' דיבוריה, ומש"ה דוקא היכא שבאו להעיד על חבירו, אבל אומרים שורי נרבע לא קטלי אפי' עד אחד עמו כדאיתא בתו', ומשום ה"ט אף היכא שהבעלים אומ' שנגמר דינו לסקילה בב"ד אחר לא מהמני, אף דגבי קנסא מחייבי' ליה בהודאתו כה"ג כדמוכח להדיא בפ"ק דמכות גבי עד זומם דמשלם ע"פ עצמו כה"ג. וכ"כ הרמב"ם להדיא בפ' י"ח דהל' עדות, מ"מ הכא דטעמא משום שאינם נאמנים הוא אין חילוק כה"ג כמו שאינן נהרגים הבעלים ע"פ עצמם כה"ג. **ובפרק התערובת** כותבים התוס' וז"ל ונ"ל טעמא דאינו נהרג ע"פ הבעלים אם אין ע"א עמו כדאיתא בפ' כל האסורין זה וזה מותר באכילה מנלן אי ס"ד להדיוט אסירי ל"ל למעוטינהו לגבוה. ואע"ג דהתם לא מזכיר לרובע ונרבע עפ"י הבעלים מ"מ על כל ענין שפסול לגבוה ומותר להדיוט קאי מנא הני מילי. וביש תוס' הנוס' מהופך ומשובש וכאשר כתבתי והגהתי כן הוא האמת דוק בפ' כל האסורין ותשכח להדיא. והנה מה שכתבו אם אין ע"א עמו, לאו דוקא הוא שלא מכשירין ע"א עמו אלא ברבע פלוני כו' כדאיתא בפ"ק דסנהדרין, ודוקא משום דלא פלגי' דיבוריה, אבל בע"א דהוא עם ע"א הוה ג"כ ע"פ הבעלים כדפי' דהא אחד סהדי לא קטלי' אלא בעדים אחרים עמו הוא דקטלי', א"נ קאי אהא דפ"ק דסנהדרין דאייתי לעיל מיניה ואיירי שפיר ברבע פלוני. ואל תטעה בדברי הרמב"ם שכתב בפ"ד דאיסורי מזבח רובע ונרבע שאסור לגבוה היינו כשיש שם ע"א והבעלים שותקין, משמע אם הבעלים ג"כ מעידים הוא נסקל, אדרבה דוק ממש"כ אחריו וכן אם העידו הבעלים אעפ"י שאין שם עד כלל פסול, משמע אף אם יש ע"א עמו ג"כ אינו נסקל אלא פסול לגבוה, אלא בודאי מש"כ והבעלים שותקין משום בבא דלאחריו אבל הבעלים מכחישין אותו אפי' למזבח כשר קאמר נמי הכי, ובתחילת דבריו נמי כ' אם יש ב' עדים הרי פסול, משמע דוקא בב' עדים ולא בע"א. ומה שמביאים ראייה מדאסר לגבוה כו', קשה מניין דקרא אבעלים קפיד לאסור לגבוה, דילמא אפי' להדיוט אסירי וקרא דמפיק רובע ונרבע אע"א קאי אבל לעולם ע"פ עצמו נהרג משום הודאת בע"ד כק' עדים דמי, אלא עיקר הוא כפי' התוס' דפירקין כאשר פירשתי (יש"ש ב"ק פ"ד סי' כא):

עין משפט נר מצוה

א מיי' פ"ג מהלכות איסורי המזבח הלכה ו:
ב מיי' פ"ד שם הלכה ב:

שינויי נוסחאות

א] נ"ל כמודה בקנס דפטור (גליון בשם צ"ק). אבל ברש"י כת"י הוא כלפנינו, וכן בתוס' ובש"מ. [וגם הל"ק לפי הנראה לא בא לאפוקי מנוס' דידן אלא מנוס' ס"י דאיתא שם "במודה בקנס ופטור"]: ב] מה שנמחקה תיבת תקרובת. משם הרש"ק הוא לאנס וללא לורך (רש"ש). וכ"ה בנ"מ. וכ"ה ברש"י לעיל כז ע"ב, קידושין נז ע"ב, ע"ז כב ע"ב, חולין מ ע"א, תמורה כח ע"ב, נדה מ ע"ב: ג] נ"א ולא עבדו (גליון). ועיין תמורה כט ע"א: ד] ודאי דחייש דילמא אתי (תוס' הרא"ש שם): ה] היכירא טפי דפטרינן (שם) ו] גי' בה"ז וחלב מוקדשין. ופי' כגון חלב של בהמה נקבה דשלמים וחטאת דאסור ליהנות מדרבנן ובקדשי בד"ה מועלים מה"ת. ודלא כמהרש"א בסנהדרין ול"ק כאן שהבינו דהתוס' כוונו להנאת חֵלֶב ע"ש בדבריהם. וע"ע בערוך לנר לתוס' סנהדרין פ' ע"א: ז] גי' רש"ק וע"ג מכתו דשרי כו'. ופי' ואף דגם בשור הנסקל איכא הנאה ליקח מהחלב ע"ג מכתו. לזה תירלו לפי שאינו דרך הנאתו. ועי' ל"ק: ח] נ"ל שאינו דרך הנאתו (ש"מ וכ"ה בתוס' סנהדרין): ט] נ"ל דהיכי (ש"מ). נ"א וכי (גליון. וכ"ה בתוס' שם): י] רבא התם היינו כצ"ל (ש"מ): יא] מביניהם והרג שניהם פטורין כצ"ל (ש"מ): יב] חלפתא ביניהן דלא כצ"ל (באה"מ): יג] בהן שהרגו חייבין (ש"מ, תוס' שם): יד] דקידושין דכל ציפור הכי כו' כצ"ל והשאר נמחק (ש"מ ותוס' שם): טו] נ"ל פי' שלא (ש"מ, ותוס' שם): טז] ופריך והרי מוקצה ונעבד דאסורין מחיים פירוש כצ"ל (צ"ק וכי"ב): יז] נ"ל ומותרין (באה"מ): יח] ויש לפרש זו גמר דינה אוסרתה כלומר דמחיים כו' כצ"ל (שמכ"י): יט] ואין (ד"ו): כ] נ"ל בדניכר (ש"מ): כא] דכ"ע מודו דאסירא כצ"ל (ש"מ): כב] דקאמר בפרק הנשרפין רבי שמעון אומר הנסקלים כו' (ש"מ): כג] נ"ל לחייב בשריפה (באה"מ): כד] עליו אלא להקל עליו ועוד כצ"ל (ש"מ): כה] נ"ל שורו (ב"ש): כו] נ"ל אף דאין עד אחר עמו (מ"ש ועי"ש): כז] רש"ל בספרו יש"ש בב"ק פ"ד סימן כ"א מוחק הני ב' תיבות לרובע ונרבע, וע"ש שהאריך [הובא בליקוטים]. ורש"ק מקיים גירסא שלפנינו וע"ש (הגרי"ב): כח] נ"ל לגבוה (ב"ש): כט] נ"ל הני מילי (צ"ק): ל] שורו וכו' ואי לא מיתסר בהנאה כצ"ל (ב"ש):

נוסחאות רש"י כת"י

על פי עד אחד. שמותר להדיוט שאינו נסקל אלא בשני עדים (כי"פ): **או על פי בעלים.** שבאו בעלים לבי"ד והודו שהמית דאיפטר ליה מסקילה דמודה בקנס פטור אבל לגבוה נאסר דקיימא לן ומן הצאן להוציא את הנוגח (כי"פ): **ברובע ונרבע.** על פי עד אחד או על פי הבעלים שאסר לגבוה ולא להדיוט (כי"פ): **מוקצה ונעבד.** נמי מותרין להדיוט כדאמרינן בתמורה בפרק כל האסורין (כי"פ): **באתנן ומחיר כו'.** וכל הני חולין נינהו וזבח אחד מעורב בהן כולן ירעו שאי אפשר לשחוט אחד מהן בלא מום שמא זהו הזבח וקדשים בחוץ השוחטן בהיכרת ולמוכרן (לצריכו) [לצרכי] עולה אי אפשר שהרי פסולין לקרבן (כי"פ):

שיטה מקובצת

שהמית את האדם ע"פ עד אחד או ע"פ הבעלים. דנאסר לגבוה ואינו נאסר להדיוט שאינו נסקל אלא ע"פ שני עדים אבל ע"פ בעלים מודה בקנס הוא ומיפטר ליה מסקילה אבל לגבוה נאסר דקיי"ל מן הצאן להוציא הנוגח. כפ"ה. וקשה דלא מצינו בשום מקום שתהא מיתת השור קנס. לכך נראה דפטור משום דאדם קרוב אצל ממונו ואפילו אמר דנגמר דינו בב"ד של פלוני דלא שייך מודה בקנס כה"ג. ואע"ג דמסקינן בפ"ק דסנהדרין (דף י.) אדם קרוב אצל ממונו לא אמרינן, הני מילי לענין מיפלג דיבורא, אבל בעלמא אמרינן ליה: **ברובע ונרבע.** פ"ה ע"פ עד אחד או ע"פ הבעלים דבשני עדים הוי נאסר אף להדיוט כדין שור הנסקל דאסור בהנאה. ותימה מנ"ל משום דשור הנסקל אסור בהנאה נאמר כמו כן דשאר נסקלים אסורים בהנאה דילמא דוקא נוגח אסור בהנאה משום דגבי נוגח כתיב סקול יסקל השור ולא יאכל את בשרו ודרשינן (ב"ק דף מא.) ממשמע שנאמר השור יסקל איני יודע שנבילה היא אלא מלמד שאם שחטו לאחר שנגמר דינו דאסור בהנאה, (וכ"ת) [ואין לומר] דילפינן נרבע מנוגח דהא יש בנוגח מה שא"כ ברובע ונרבע. ופי' ריב"א דמ"מ סברא הוא למילפינהו לענין איסור הנאה כיון דשוין הן לענין איסור סקילה: